

Sevgi ve Kardeşlik Vakfı

Charity and Solidarity Foundation

COVID – 19 Salgını Döneminde Mülteci ve Göçmenlerin Durumlarına İlişkin Rapor

Mülteci ve göçmenlerin COVID-19 salgını sebebiyle oluşan mağduriyetleri tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de yıkıcı boyutlara ulaşmıştır. Mülteci ve göçmenler için sosyal güvence ile çalışma, salgın öncesi dönemde bile çok kısıtlyken, salgın döneminde çoğunluk güvencesiz, kayıtdışı çalıştıkları işleri de kaybetmiştir. Çalışmaya devam edenler ise hayati tehlike içeren durumlara maruz kalmaktadırlar. Ayrıca, sağlık, eğitim ve hukuk alanındaki hak ve hizmetlere erişimde salgın sebebi ile hayati tehlike oluşturacak boyutlara varan sınırlandırılmalar söz konusudur. Hatay ve İstanbul ilinde faaliyet gösteren Sevgi ve Kardeşlik Vakfı, her gün mülteci ve göçmenlerden temel gıda/temizlik ve hijyen maddeleri, nakit yardımı, kayıt prosedürü başta olmak üzere korumaya, temel ihtiyaçları, sağlık hizmetlerine ve eğitime erişim gibi çeşitli konularda yüzlerce acil destek talebi almaktadır.

Sevgi ve Kardeşlik Vakfı, COVID-19 ile mücadelede koruma ihtiyacı bulunan grupların durumunun ortaya konulması ve kimseyi geride bırakmayacak şekilde özel politikaların geliştirilmesinde devlet ve sivil toplum kuruluşları ile dayanışma içinde çalışmaktadır. Her zaman Göç İdaresi Müdürlükleri, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Genel Müdürlükleri, kaymakamlıklar, belediyeler ve muhtarlar ile ve aynı zamanda Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ile koordinasyon halindedir.

Sevgi ve Kardeşlik Vakfı, kendi çalışmalarını ve sahadaki gözlemlerini temel alarak bu durum raporunu hazırlamıştır.

Genel Durum

11 Mart 2020’de Sağlık Bakanlığı, Türkiye’deki ilk ‘Koronavirüs 2019-2020’ (COVID-19 olarak bahsedilecektir) vakasını açıklamıştır. Bu tarihten itibaren Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulu tarafından tavsiye edilen sağlık ve güvenlik tedbirleri yurt genelinde ve il/ilçe özelinde uygulanmaya başlamıştır. Sağlık Bakanlığı pek çok hastane ve ilk derece sağlık kurumlarını salgın hastanesi ilan etmiştir. 12 Mart 2020’de Milli Eğitim Bakanı ilk ve orta dereceli okulların 1 hafta boyunca kapalı kalacağını açıklamış, ardından 13 Mart 2020’de ise bahsedilen bu okullarda eğitim süresiz durdurulmuş, öğrencilerin EBA TV ve internet aracılığı ile başlatılan uzaktan eğitim programına entegre olacağını açıklamıştır. Temel ihtiyaç karşılayan işyerleri

dışında (su ve ekmek servisi), hizmet ve servis sektörü başta olmak üzere pek çok işyeri geçici süreyle kapanmıştır.

Türkiye’de Mülteci ve Göçmenler

Suriye’de devam eden savaşın sonucu olarak ülkemize gelen ve ‘geçici koruma’ altında yaşayan %2’si kamplarda olmak üzere resmi rakamlara göre toplam 3,6 milyon Suriyeli yaşamaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) verilerine göre; Ortadoğu ve Afrika’nın çeşitli bölgelerinden savaş, iç karışıklıklar, yoksulluk sebepleriyle ülkemize gelen ve çoğunluğunu Afganistan ve Irak kökenlilerin oluşturduğu 370.000 şartlı mülteci yaşamaktadır. Bu sayılara ek olarak Göç İdaresinin düzensiz göçmen olarak tanımladığı yüzbinlerce kişi Türkiye’de yaşamaktadır. Bütün bu farklı durumları göz önünde bulundurduğumuzda ülkemizde toplamda 4,5 milyon farklı hukuki statülerde yaşamını sürdüren mülteci ve göçmen bulunduğu söylenebilir.

Durum Tespiti Çalışması

- 19 Mart 2020 – 01 Nisan 2020¹ tarihleri arasında salgının mülteci ve göçmenler üzerindeki etkilerini anlamak, bu grupların acil ihtiyaçlarını tespit etmek için **Sevgi ve Kardeşlik Vakfı tarafından hassas durumları salgın öncesinde de tespit edilmiş mülteci ve göçmen aileler arasından seçilen 200 aile (Suriye 53%, Afganistan %12,5, Irak %10,5, Afrika ülkeleri %17,5 ile telefon üzerinden görüşmeler yapılmıştır.**²
 - Haneleri temsilen görüşülen kişilerin %50’si kadın, %48,5’i erkek, % 1,5 LGBTI (Lezbiyen, Gay, Biseksüel, Trans ve İnterseksüel) bireydir.³
 - Görüşülen kişilerin %81,5’i aileleri ile birlikte Türkiye’dedir. %12,5’i Türkiye’de arkadaşları ile ya da başka aileler ile yaşamaktadır.
 - Görüşülen kişilerden sadece 1 kişi yurttadır.

¹ Bu araştırmayı Sevgi ve Kardeşlik Vakfı, kendi çalışmalarına ilk haftalarda hızlı bir yön verebilmek için yapmıştır. Bunun yanında, Mart ve Nisan ayında Sevgi ve Kardeşlik Vakfı sosyal çalışmacıları ve tercümanları, 1194 mülteci ve göçmen aile ile danışmanlık verme ve destek sağlama amacıyla ayrıca görüşmüştür.

² Salgın öncesi dönemde hassasiyet kriterlerine göre sosyal çalışmacılar tarafından göreceli daha iyi durumda olarak raporlanmış ve belirli bir gelir dengesini tutturmuş göçmen ve mülteci aileler, salgın döneminde işlerini kaybetmeleriyle temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek için desteğe muhtaç hale gelmişlerdir.

³ Görüşmelerde kendini LGBTI birey olarak tanımlanmış kişiler sayıma dahil edilmiştir; LGBTI birey olsa da açıkça belirtmemiş kişiler LGBTI birey olarak sayılmamıştır.

- Görüşülen 200 hanenin 174'ü İstanbul'da, 26'sı Hatay'da yaşamaktadır.
- Görüşülen 200 hanede toplamda 1162 kişi yaşamaktadır. Bu hanelerin 5'inde 15'er kişi aynı evi paylaşmaktadır. Bu 5 hanenin hepsi Suriyeli mültecilerden oluşmaktadır. Ayrıca, görüşme yapılan 106 Suriyeli hanenin %62,26'sı aynı evi 6 ila 15 kişi ile paylaşmaktadır. Görüşme yapılan Afganlarda bu oran %52'dir.
- Görüşülen kişilerin sadece %2,5'i, 60 yaş üstündedir; %84'ü 19-59 yaş aralığındadır. Görüşülen Iraklı ve Suriyeli ailelerde 60 yaş üstü bireyler de bulunmaktadır.
- Görüşmelerde, COVID-19 pandemisinin görüşülen kişilerin hayatlarında hangi derecede etki ettiği sorulmuştur. Cevaplayanların **%72,5'si hayatlarının salgından etkilendiğini ya da çok etkilendiğini belirtmiştir.** Afrika ülkelerinden gelenlerin büyük bir kısmı, salgından daha düşük oranda etkilendiklerini (%48,57) belirtmişlerdir. **Ancak Afrikalı göçmenlerin daha az etkilendiklerini belirtmelerinin sebebinin sorunun 'yanlış' ya da 'eksik' anlaşılmış olması olasılığı yüksektir.**⁴ Çünkü takip eden 'Salgın döneminde günlük hayatınızda neler değişti?' sorusuna verilen yanıtlarda, çoğunluk işe gidemedikleri için herhangi bir gelirleri kalmadığını ve temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Afrikalı göçmenler arasında hastalığın bir komplo olduğunu ve hastalığın varlığına inanmadıklarını da görüşmelerde özellikle belirten iki kişi olmuştur.
- Görüşmelerde 'Kendinizi COVID-19 hastalığına karşı koruyor musunuz?' sorusuna yalnızca görüşülenlerin %16,5'i herhangi bir önlem için hayatlarında bir değişiklik yapmadıklarını belirtmiştir. Geri kalan çoğunluk sosyal mesafeyi koruma, acil ve mecburi durumlar dışında dışarı çıkmama, el yıkama, eve döndüklerinde kıyafetlerini yıkama ve yıkanma vb. önlemler ile korunmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu görüşmeler sırasında da, daha sonraki tarihlerde sosyal çalışmacılar tarafından mülteci ve göçmenler ile kurulan iletişim sırasında da iletilen talepler arasında hijyen ve temizlik malzemeleri destek talepleri yoğunluktadır.

⁴ Sorulan soru, 'Salgından nasıl etkilendiniz?' biçimindedir ancak Fransızca çevirisi sebebiyle 'Salgında hastalanıp hastalanmadıklarının' sorulduğu şekilde algılandığını düşünmekteyiz.

- ‘Salgın ile ilgili bilgi nasıl alıyorsunuz?’ sorumuza ağırlıklı olarak verilen cevap sosyal medya platformları (özellikle Whatsapp), televizyon, arkadaş ve topluluk iletişimi şeklindedir.
- COVID – 19 Pandemisi hakkında korumaya ve genel bilgilere ulaşım için hangi kaynakları takip ettikleri sorulduğunda ülke gruplarına göre ismi geçen kurumlar şöyledir:⁵

Suriyeliler	BMMYK, Kızılay, <i>Hand in Hand</i> , okullar, Sevgi ve Kardeşlik Vakfı
Afganistanlılar	BMMYK, Sağlık Bakanlığı
İranlılar	İKGV, BMMYK, Sağlık Bakanlığı
Afrika ülkeleri	Sevgi ve Kardeşlik Vakfı, Dünya Sağlık Örgütü
İraklılar	Kızılay, Belediye, ASAM

- Araştırma için yapılan 200 görüşmenin yanı sıra, 12 Mart 2020 – 30 Nisan 2020 tarihleri arasında Vakfın daha önce hizmet sunduğu haneler (aileler) arasından, 507 mülteci veya göçmen haneye (ya da aileye) Sevgi ve Kardeşlik Vakfı ekipleri arayarak ulaşmıştır. İhtiyaçlarına göre servisler ve haklara ulaşma konusunda konuştukları dile göre (Arapça, Farsça, Fransızca, İngilizce ve Türkçe) bilgilendirme, hukuki danışmanlık ve yönlendirme desteği sağlanmıştır. Ayrıca, 687 mülteci veya göçmen hane (ya da aile) ise temel gıda ve hijyen malzemeleri, nakit desteği ve/veya eğitim, sağlık ve koruma hizmetlerine erişim gibi çeşitli taleplerle Vakfımızı aramıştır. Bu rapor, 200 haneyi (aileyi) temsil eden 200 kişi ile görüşme yanında, yukarıda bahsedilen 1194 (507+687) görüşmeye de dayanmaktadır.

Sonuçlar

Durum tespiti çalışmalarında telefon anketlerine verilen yanıtlar ve sahadaki diğer gözlemlerimizden çıkan özet sonuçlar şöyledir:

⁵ Bu soruyu yanıtlayanlar, akıllarına gelen ilk kurum isimlerini ya da hatırlayabildikleri isimleri vermişlerdir. Bazı kurumların isimlerini hatırlayamadıkları için bu soruya yanıt aslında çok kısıtlı verilmiş olabilir. Bizim görüştüğümüz dar grup içinde en çok akılda kalan ya da yaygın olarak ismi bilinen kurumlar daha kolay ve hızlı söylenmiştir.

- Görüşmelerde soruları cevaplayan hemen herkes işe gidemediklerini, işlerini ya da gelirlerinin tamamını kaybettiklerini belirtmektedir. Tekstil, inşaat, servis ve hizmet sektöründe güvencesiz çalışan mülteci ve göçmenler en çok etkilenenler olmuştur. Kırıkhan'da (Hatay) tarımda çalışanlar, bu süreçte, mahalle ya da köyleri karantinaya alınmamış ise çalışmaya devam etmiştir. 9 Nisan 2020 tarihinden başlamak üzere Ceylanlı, Karamağara, Yalangoz köyleri birer haftalık sürelerle karantinaya alınmıştır. İşe gitmek zorunda kalan mülteci ve göçmenler yeterli koruyucu ekipman kullanmadan ve gerekli güvenlik/sağlık önlemleri alınmadan çalıştıklarını belirtmişlerdir.
- Temel gıda ve temizlik malzemesi fiyatlarındaki artışlara bağlı mülteci ve göçmenlerin bu ihtiyaçlara ulaşımı sınırlı kalmıştır. Özellikle nakit para erişimlerinin kalmadığını vurgulayan insanlar olmuştur. Kira, elektrik, su ve doğalgaz faturaları vb. borçları ödeyemediklerini iletmışlerdir.
- Görüşmelerde, bazı mülteci ve göçmenlerin özellikle endişeli ve hastalığa karşı korumasız hissettiği, yüksek stres altında olduğu tespit edilmiştir.
- Salgın dışında sürekli tedaviye ve ilaca ihtiyaç duyan ağır hastalar (kanser, HEP-C vb.) hastane ve tedaviye erişimde ciddi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Özellikle geçerli ikamet veya vizeleri olmayanlar ücreti yüksek özel sağlık sigortalarına da ulaşamamakta ve tedaviye ulaşamamaktadırlar. Özellikle, Afrika ülkelerinden, Afganistan'dan ve İran'dan gelenler, sağlık sigortaları da bulunmadığı için tedaviye erişememektedir.
- Sevgi ve Kardeşlik Vakfı sosyal çalışmacılarının salgın öncesi yaptıkları ev ziyaretlerine göre, bahsi geçen mülteci veya göçmenlerin yaşadığı evler insani barınma şartlarına uygun büyüklükte ve standartlarda değildir. Salgın ile evlerde zaten kalabalık yaşayan mülteci ve göçmenler hastalığın bulaşıcılığını artırmaktadır; kalabalık evler izolasyonu imkansız kılmaktadır.
- Evlerinde yeterli internet bağlantısı veya yeterli sayıda cihaz olmadığı ya da sistemleri kullanma konusunda yeterince bilgi sahibi olmadıkları için çocukları uzaktan eğitime ulaşamayan aileler olduğu tespit edilmiştir. Bu ailelerin isim listeleri, ailelerin de onayı ile UNICEF'e destek olması için iletilmiştir. Eğitime entegrasyon ya da katılım konusunda pandemi öncesinde de var olan kısıtlılıklar ve engeller bu süreçte uzaktan eğitime katılmanın güçlükleri ile daha da çoğalmıştır.
- Kızılaykart desteği alan bazı mülteciler adres bilgilerini yenileyemedikleri için yardımın kesildiğini belirtmiştir.

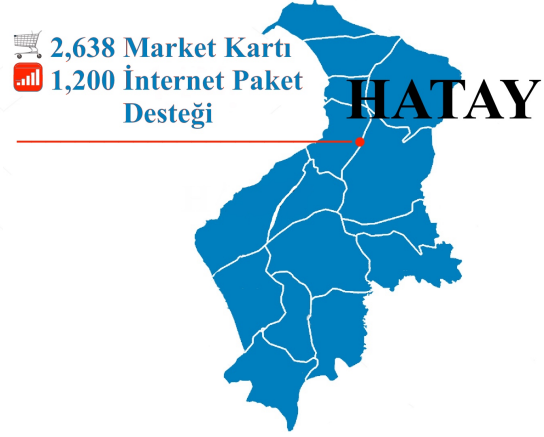

- Bazen, mülteci ve göçmenler sınır dışı edilme korkusu ile hastalık belirtileri olsa da hastaneye başvurmakta çekinmektedirler. Görüşmeler sırasında çoğu kişinin sınır dışı işlemlerinin durduğunu bilmediği tespit edilmiştir. Dışlanma veya sınır dışı edilme korkusu ile bahsettiği belirtilerden COVID-19 pozitif olma ihtimali olan kişiler de olduğu gözlemlenmiştir. Bu kişiler, gerekli bilgiler sağlanarak, 184 danışma hattını aramaları için yönlendirilmişlerdir. COVID-19 pozitif şüphesi olan herhangi bir insan, kayıtlı göçmen, mülteci, turist vb. olsun ya da olmasın, bu konuda sağlık hizmetine, tedaviye ya da danışmanlığa ulaştığı gözlemlenmiştir.
- Geçerli ikameti, başvurusu ya da vizesi olmayan göçmen ve mültecilerin hizmetlere ve korumaya erişimi ciddi ölçüde sınırlanmıştır.
- Ev içi şiddet olaylarının artmasından endişe ile birçok kurum korumaya yönelik çalışmalara odaklanmaktadır.
- COVID-19 salgını toplumları daha fazla izolasyona itip, topluluklar arasındaki sınırların, ötekileştirmenin ve güvensizliklerin de pekişmesine sebep olabilir. Özellikle ekonomik yük gibi algılanan mülteci ve göçmen grupların hastalık ile beraber daha fazla dışlanması ve geniş topluma zarar verici olarak damgalanması ne yazık ki çok büyük bir olasılıktır.

Sevgi ve Kardeşlik Vakfı'nın Çalışmaları

Sevgi ve Kardeşlik Vakfı, Mart ve Nisan aylarında, İstanbul'da çok zor durumda olan, işini kaybetmiş ve acil gıda desteğine ihtiyacı olan 135 mülteci veya göçmen aileye gıda ve hijyen malzemesi paketlerini kapılarına teslim etmiştir. 12 Mart 2020 – 30 Nisan 2020 tarihleri arasındaki süreçte, 1194 haneyi temsil eden birey ile 2692 defa telefon aracılığı ile doğrudan görüşme ve destek sağlanmıştır. Bu görüşmelerde servislere ve haklara erişim konusunda danışmanlık verilmiş, ihtiyaç tespiti yapılmış ve yönlendirmeler sağlanmıştır. Bu çalışmalar, Mayıs ayında ve yaz döneminde de devam edecektir.

Mayıs ve Haziran aylarında da İstanbul'da 400-600 arası çocuklu ihtiyaç sahibi aileye temel ihtiyaçlar için iki ay boyunca destek verecektir.

Ayrıca, Sevgi ve Kardeşlik Vakfı, 1 Haziran - 1 Ekim 2020 tarihleri arasında, COVID-19 salgınından etkilenen, acil gıda ve temizlik/hijyen malzemesi ihtiyacı olan hassas durumdaki Hatay'da 1,528 ve İstanbul'da 1,788 haneyi toplam 5,076 market alışveriş kartı ile desteklemeyi planlamaktadır. Market alışveriş kartları sağlık önlemleri sebebiyle dijital kod olarak cep telefonlarına gönderilecektir. Ayrıca, Hatay'da uzaktan eğitim ve çevrimiçi yöntem ile düzenlenen sosyal gruplara katılım göstermelerini desteklemek amacıyla 13-17 yaş gençlere ve yetişkin Suriyeli kadınlara toplam 1,200 adet internet paketi dağıtılması planlanmaktadır.